

Η 25η Μαρτίου στην Τουρκία

Του **ΙΩΑΝΝΗ Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ***

Ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται η Ελληνική Επανάσταση του 1821 στην τουρκική ιστοριογραφία επηρεάζεται από τη θεώρηση των σημαντικών διπλωματικών εξελίξεων και θεσμικών αλλαγών που λαμβάνουν χώρα είτε κατά είτε πριν και μετά την Ελληνική Επανάσταση. Η διάσταση που δίδεται στο γεγονός είναι διαφορετική. Ο όρος «επανάσταση» (ihtilal ή devrim) αντικαθίσταται από τον όρο «εξέγερση» ή «στάση» (isyah) και η έκτασή της περιορίζεται τοπικά στην Πελοπόννησο (Mora), παραβλέποντας έτσι το ιδεολογικό περιεχόμενο της Επανάστασης αλλά και τα επαναστατικά γεγονότα στα νησιά του Αιγαίου, στην Ηπειρο, την Κρήτη, τη Μακεδονία αλλά και τη Μολδοβλαχία.

Η Ελληνική Επανάσταση αναδεικνύεται επιπλέον σε μέτρο της ανεπάρκειας του οθωμανικού κράτους να υπερασπισθεί την εδαφική ακεραιότητα της αυτοκρατορίας όχι μόνο εναντίον ευρωπαϊκών αυτοκρατοριών αλλά και εναντίον υπηκόων της αυτοκρατορίας. Μετά σειρά ταπεινωτικών ηττών από τις στρατιωτικές δυνάμεις των Αψβούργων και των Ρώσων, οι οποίες οδηγούν σε σημαντικές απώλειες εδαφών στα βορειοδυτικά Βαλκάνια αλλά και περί τον Εύξεινο Πόντο, οι επαναστάσεις των Σέρβων και των Ελλήνων αναδεικνύουν την προϊούσα αποδυνάμωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Αυτή συνδέεται τόσο με την αδυναμία προσαρμογής στις νέες συνθήκες της νεωτερικότητας, τη βαθμιαία παρακμή μεσαιωνικών θεσμών, αλλά και με την ανάδειξη περιφερειακών ηγεμόνων, όπως ο Μεχμέτ Αλή Πασάς της Αιγύπτου και ο Αλή Πασάς των Ιωαννίνων που αυτονομούνται, πρωτοστατούν σε

μέτρα εκσυγχρονισμού σε περιφερειακό επίπεδο, αμφισβητούν την εξουσία και διεκδικούν τις προσόδους του αυτοκρατορικού κέντρου.

Το αίτημα εκσυγχρονισμού των κρατικών θεσμών και υιοθετήσεως δυτικών προτύπων ενισχύεται από την αποτυχία καταστολής της Ελληνικής Επανάστασης. Η προσπάθεια του σουλτάνου Σελίμ Γ΄ να εκσυγχρονίσει την οθωμανική διοίκηση και τον στρατό κατέληξε σε παταγώδη αποτυχία, με τον ίδιο να δολοφονείται το 1808. Ο διάδοχός του σουλτάνος Μαχμούτ Β΄ δεν τόλμησε να στραφεί κατά των κατεστημένων συμπερόντων παρά την ευκαιρία που του έδωσε η απογοητευ-

Ο όρος «επανάσταση» αντικαθίσταται από τον όρο «εξέγερση» ή «στάση», παραβλέποντας το ιδεολογικό της περιεχόμενο.

τική επίδοση των οθωμανικών στρατευμάτων κατά την Ελληνική Επανάσταση. Δεν είναι μόνον η αποτυχία του τάγματος των Γεντισάρων, εμβληματικών εκπροσώπων του «παλαιού καθεστώτος», αλλά και η σχετική επιτυχία του στρατού του Ιμπραήμ Πασά, υιού του Μεχμέτ Αλή Πασά, ο οποίος ήταν οργανωμένος κατά τα δυτικά πρότυπα και κατάφερε σημαντικό πλήγμα εντός μερικών μόλις μηνών. Η εξέγερση και μετέπειτα διάλυση του τάγματος των Γεντισάρων, η οποία έλαβε χώρα την 15η Ιουνίου 1826, απετέλεσε ένα αιματηρό ορόσημο στην πορεία του

οθωμανικού εκσυγχρονισμού.

Πέραν της έμμεσης συμβολής στον οθωμανικό εκσυγχρονισμό, η Ελληνική Επανάσταση χρησιμεύει και ως επιχείρημα υπέρ του τουρκικού εθνικού αφηγήματος εξαιρετισμού και της μεροληψίας του δυτικού κόσμου κατά της Τουρκίας. Ήδη από την οθωμανική εποχή η Ελλάς παρουσιάζεται σαν το «καϊδεμένο παιδί» της Δύσεως, που οφείλει την ανεξαρτησία της στις παρεμβάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων. Η ναυμαχία του Ναυαρίνου παρουσιάζεται σαν η καλύτερη απόδειξη για την πάγια υποστήριξη των Μεγάλων Δυνάμεων προς την Ελλάδα και την ανάδειξη του διαμελισμού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας – αλλά και της σύγχρονης Τουρκίας – σε στρατηγική τους προτεραιότητα.

Τέλος, η Ελληνική Επανάσταση γίνεται η αφορμή για να εισαχθεί στην οθωμανική πολιτική ορολογία ο όρος Yunan για τους Έλληνες επαναστάτες και μετέπειτα πολίτες της Ελλάδος, σε αντιδιαστολή με τον όρο Rum, ο οποίος εξακολουθεί να χρησιμοποιείται για τους Ελληνορθόδοξους Ρωμιούς που δεν είναι πολίτες του ελληνικού κράτους, είτε ζουν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία είτε στη διασπορά. Η διάκριση μεταξύ των δύο όρων διατηρείται μέχρι σήμερα στην τουρκική – και αραβική – γλώσσα, διασώζει την αμφισημία της νεοελληνικής ταυτότητας τον 19ο αιώνα αλλά και τις διαφορετικές θεωρήσεις για τον ρόλο της Ορθοδοξίας στη διαμόρφωση της σύγχρονης ελληνικής ταυτότητας.

* Ο κ. Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης είναι αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Μπιλκεντι και επικεφαλής του Προγράμματος Τουρκίας του **EUIAMENI**.